

NORSKÁ ČÍTANKA

Grečnerová, Barbora (ed.). *Gutenbergova čítanka současné norské prózy, svazek desátý*. Praha : Gutenberg – Labyrinth, 2016, 251 s.

Miluše Juříčková

Záměrem edice Gutenbergových čítanek je podat profilový průřez zahraniční literatury v nejsoučasnější podobě, tedy představit autory, jejichž texty ještě v češtině nevyšly. Každý spisovatel potřebuje svého čtenáře. Každý spisovatel potřebuje rovněž svého překladatele — je proto velmi inspirativní, že Gutenbergovy čítanky vycházejí dvojjazyčně. Zájem o norskou literaturu je tradičně velmi živý a počet čtenářů, kteří jsou schopni číst paralelně překlad i originál, evidentně roste, především mezi absolventy univerzit v Praze a Brně. Po čítankách německé, holandské, francouzské nebo italské — abych jmenovala aspoň některé — vznikly výbory švédský a norský, jakkoli oba mají odlišnou historii vzniku. *Švédská čítanka* vznikla v roce 2015 jako studentský projekt Skandinávských studií na Masarykově univerzitě pod vedením lektorky Marie Wengerové.

I norské písemnictví je zprostředkováno strategickými postupy tvůrců edice. Úvod o metodě výběru ukázek je následován medailony vybraných spisovatelů, jež jsou ozvláštněny výtvarnými portréty Marka Rubce ve formě černobílé karikatury. Texty jsou otiskány jak zmíněno v zrcadlovém překladu. *Norská čítanka* je svého druhu vyvrcholením celoživotního překladatelského a pedagogického směřování Jarky Vrbové. Vrbové se právě v těchto měsících dostává zaslouženého uznání: norská nadace NORLA ji v dubnu 2017 zvolila za profilovou evropskou překladatelku z norštiny (srov. webové stránky této nadace) a prakticky současně jí byla udělena Zlatá stuha za celoživotní přínos v oblasti překladu dětských knih se zvláštním zřetelem k Josteinu Gaarderovi.

Jarka Vrbová totiž k členitému obrazu norské literatury v českém kulturním povědomí přispěla a přispívá měrou vrchovatou. Je nejpłodnější překladatelkou z tohoto skandinávského jazyka vůbec. Pomáhala na svět mnoha antologiím a publikacím, a to nejen proto, že desítky překladatelských adeptů a adeptek vychovala v průběhu let ve svém translatologickém semináři na Karlově univerzitě. Systematickou činnost vyvíjí v Obci překladatelů a Jednotě překladatelů a tlumočnicků. V čítance dochází k propojení její překladatelské praxe a reflexe, neboť je autorkou závěrečného textu; doslov provází zájemce norskou literární krajinou, je psán s faktografickým nárokem na úplnost, především s ohledem na české překlady. Jejich počet je opravdu úctyhodný — prakticky kompletní bibliografický přehled od roku 1990 do roku 2016, který je zde přiložen, je zajímavým dokladem česko-norské vzájemnosti. Doslov má podle zvyku edice přehledné rozčlenění do kapitol, gesto vlídné i vůči těm nejnáhodnějším čtenářům.

Čítanka je otevřena hlasem významné představitelky své překladatelské generace — Barbory Grečnerové, která objasňuje, jakými kritérii se výběr v této antologii řídil: až na dvě jména se jedná o autorské osobnosti v českém prostředí zatím ne-

známé — čítanka tak přináší nové impulzy z literatury, kterou Češi sledují a obdivují již půldruhého století.

Čítanka přináší jedenáct textů, v průměru poměrně rozsáhlých, rozhodně se nejedná o pouhé úlomky nebo střípky, z nichž by se nedala zahlédnout povaha autorského rukopisu, nebo třeba úroveň zkušenosti překladatelů/překladatelek. Medailony překladatelů/překladatelek, index autorů a kompletní pramenná informace o původu ukázek jsou samozřejmou, ale nesmírně náročnou součástí čítanky. Bibliografický přehled překladů z norštiny do češtiny obsahuje na sedmdesát (70!) překladů z jazyka, který má necelých pět milionů rodilých mluvčích, přičemž je nutno poznamenat, že záměrně vypouští populárněvědeckou a odbornou literaturu, např. Thomase Hyllanda Eriksena, zábavné nebo detektivní tituly. Matematicky jde největší počet publikací na konto Josteina Gaardera, nejmladší přeloženou autorkou v bibliografickém seznamu je Helga Flatlandová (nar. 1984), z jejíž románové trilogie o mladých mužích, kteří přišli o život v Afghánistánu, vyšla česky zatím první část. Zajímavým aspektem seznamu je okolnost, že obsahuje také klasické autory první poloviny dvacátého století, Sigrid Undsetovou a především Knuta Hamsuna. Jestli každá generace potřebuje svůj překlad klasického díla, pak je velmi záslužné, že byly v poslední době zcela nově přeloženy romány *Mystéria* (2000) a *Hlad* (2016), za nimiž příznačně stojí první dáma české nordistiky, Helena Kadečková.

Jon Fosse jako mezinárodní hvězda dnešního norského dramatu, prózy i poezie, je v antologii přítomen s bolestně autentickým textem — obraz zničitelské laviny jako vnitřního zhroucení člověka závislého na alkoholu. Jon Fosse touto zdrcující zkušeností skutečně prošel, dnes je na druhém břehu a směřuje k novým vrcholům jako tvůrce filozoficko-meditativních próz. Zatímco Jon Fosse je mezi jedenácti zde přeloženými autory nejstarší, nejmladší v ukázkách je Kristina Leganger Iversenová, autorka nanejvýš kontroverzní, s textem intenzivně vyjadřující pocity ženy při přerušování těhotenství. Stejně jako u Fosseho je i zde fyzis úzce propojena s duševními stavy ve vášni i v utrpení. Fyziologické následky požití potratové pilulky mají přes všechnu otrěsnou doslovnost jisté implikace obecného tázání po vertikále hodnot.

Závěrem pro srovnání několik poznámek ke *Švédské čítance*. Ve švédské literatuře se autoři silněji než v norské vracejí k druhé světové válce a holokaustu, i když žánrové charakteristika je ve většině případů obtížná. Ve fundovaném doslovu Jany Holé jsou uvedeni Göran Rosenberg, syn židovským emigrantů z Polska, Steve Sem-Sandberg, řadu let žijící v Praze. Jmenováni jsou i úspěšní autoři střední generace Per Olov Enquist, Michael Niemi, Torgny Lindgren a Jonas Jonasson, jejichž díla jsou českému čtenáři dobře známá. Za nejzajímavější literární experimentátory, o nichž je v čítance řeč, bych označila Saru Stridsbergovou (nar. 1972) a Johna Ajvide Lindquista (nar. 1968), který horor proměnil v žánr povýtce psychologický. Doslovy v obou čítankách obsahují kapitolku označenou jako „Hlasy odjinud“ pojednávající o spisovatelích z řad přistěhovalců, nebo přesněji řečeno, těch žijících a tvořících ve Skandinávii již ve druhé nebo třetí generaci.

Oproti dřívějším antologiím — poslední byla *Se světem nepohneš* má *Norská čítanka* ambici poskytnout historický profil v hraničním roce svého vzniku, stát se milníkem i rámcovou mapou. A jak by vypadal videospot o dění v norské literatuře v současném okamžiku? Velmi dynamicky a rozhodně ne pohodově, jak dosvědčují ukázky. Dialog úvodního textu Barbory Grečnerové a závěrečného shrnutí Jarky Vrbové je spolu s netřelým výběrem autorů cennou devízou aktuálního svazku Gutenbergovy čítanky.